

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора педагогічних наук,
професора Мельничук Ірини Миколаївни
на дисертаційне дослідження Кіржи Надії Василівни
з теми «Формування комунікативної компетентності
майбутніх медичних сестер
з використанням інформаційно-комунікаційних технологій»
на здобуття наукового ступеня PhD доктора філософії
за спеціальністю 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)**

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Медична освіта в контексті компетентнісного підходу перебуває в більш сприятливому й, одночасно, у більш складному становищі. Окреслений підхід не є новим для передвищої медичної освіти, тому що за своєю суттю вона завжди передбачала випуск фахівців, підготовлених до медичної діяльності, до роботи. Знання майбутнього фахівця, його ерудиція не лише дуже важливі, а й є допоміжною ланкою його рівня освіченості. Із цього постають підвищені, можна сказати, найбільші й найвагоміші вимоги до медичних компетентностей. І це стосується не лише суто фахових компетентностей, а й соціальних та особистих якостей випускників медичних коледжів, їх здібностей розв'язувати світоглядні, етичні, комунікативні, психологічні проблеми, уміння працювати з людьми.

Комунікативна компетентність має на меті інформаційний обмін, наслідком якого стає інтерактивна та перцептивна взаємодія. Важливим чинником досягнення взаємного розуміння є налагодження контакту з особою (або групою осіб) та налагодження зворотного зв'язку. Така компетентність може бути сформована самостійно за наявності особистого бажання та завдяки певним зусиллям. Однак система передвищої освіти повинна сформувати низку компетентностей майбутнього фахівця в певній галузі, який би вирізнявся достатнім рівнем конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Досягнення цієї мети не можливе без формування комунікативної компетентності.

У цьому контексті варто відзначити надзвичайну актуальність дисертаційного дослідження Надії Василівни Кіржи, оскільки формування комунікативної компетентності є ваговою педагогічною проблемою і спрямоване на вирішення практичних завдань професійної підготовки майбутніх медичних сестер у медичних коледжах.

Актуальність обраної проблеми належним чином доведено дисертанткою та адекватно відображено у чітко сформульованому науковому апараті дослідження, котрий відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії та є достатнім для розв'язання всіх поставлених завдань, окреслених авторкою. Обрана логіка дослідження, відображена у структурі дисертаційної роботи, є чіткою й послідовною, відповідає науковій проблемі та спрямована на системне її вирішення.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що дисертаційне дослідження є складовою комплексного наукового дослідження кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія моніторингу якості педагогічної діяльності» (державний реєстраційний номер 0108U001064), а також входить до плану наукової роботи Вінницького медичного коледжу імені акад. Д. К. Заболотного «Формування професійної компетентності у студентів через впровадження інноваційних технологій навчання та вдосконалення навчально-виховного процесу самостійної та творчої активності викладачів та студентів» (протокол № 1 від 11 вересня 2012 р).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність і обґрунтованість наукових положень забезпечується правильно визначеною метою дослідження, відповідними завданнями, специфікою об'єкта і предмета дослідження. На основі критичного аналізу наукових джерел дисертантка окреслила коло питань, що потребують розв'язання. Для досягнення визначених науково-методичних завдань та мети дослідження використано комплекс загальнонаукових методів дослідження, як-от: теоретичних, емпіричних, методів математичної статистики, -

які забезпечили цілісність дослідження процесу формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз опрацьованих наукових джерел дозволив автору дослідження проаналізувати стан формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням ІКТ у сучасному суспільстві; визначити компоненти, критерії, показники і рівні комунікативної компетентності; обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер у коледжах; розробити модель формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням ІКТ; розкрити шляхи вдосконалення сучасного заняття з предмету «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Результати запланованої експериментальної перевірки підтвердили ефективність створених умов для формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням ІКТ.

Результати дослідження впроваджені в освітній процес Вінницького медичного коледжу імені Д. К. Заболотного (довідка № 322 від 17.09.2020 р), Гайсинського медичного фахового коледжу (довідка № 141 від 21.09.2020), Могилів-Подільського медичного фахового коледжу (довідка № 01/416 від 05.10.2020 р.), Погребищенського медичного фахового коледжу (довідка № 01-37/191 від 02.10.2020), Бердичівського медичного фахового коледжу Житомирської обласної ради (довідка № 203 від 12.10.2020).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також апробацією результатів дослідження. Дисертантка оприлюднила основні положення свого дисертаційного дослідження на наукових і науково-практичних конференціях різних рівнів (міжнародних, всеукраїнських), інших науково-практичних заходах.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження. Характеризуючи дисертаційне дослідження Кіржи Надії Василівни з позиції вперше отриманих найбільш суттєвих наукових результатів, слід відзначити:

1. Виокремлено і обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням ІКТ, а саме: застосування інформаційного освітнього середовища під час викладання філологічних дисциплін, використання Інтернет-ресурсів для формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер, формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер засобами проєктної діяльності.

2. Представлено модель формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням ІКТ;

3. Уточнено поняття «комунікативна компетентність» майбутніх медичних сестер, компоненти, критерії і рівні комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер.

4. Набули подальшого розвитку форми, методи та засоби професійної підготовки студентів у медичних закладах освіти з використанням сучасних педагогічних технологій у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Практичне значення результатів дослідження полягає у наступному: розробці та впровадженні в освітній процес медичних коледжів методичного забезпечення педагогічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; створенні «Навчально-методичної розробки занять дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» з використанням методу проєктів»; наповненні інформаційно-освітнього середовища Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д. К. Заболотного; укладанні ЕНМК дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»; створенні блогу викладача «Формування комунікативної компетентності». Матеріали дослідження можуть бути використані в системі фахової підготовки медичних працівників у закладах передвищої освіти з метою формування їхньої комунікативної компетентності.

Оцінка структури та змісту дисертації. Текст дисертаційного дослідження чітко структурований, поділяється на розділи і підрозділи. Анотація, вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел (до кожного розділу основної

частини дисертації), додатки є компонентами структури дисертаційного дослідження. Структура відповідає меті дослідження і заявленим завданням. Виклад матеріалу є повним і послідовним: у всіх підрозділах підсумовується представлений матеріал; кожний розділ завершують висновки; у кінці кожного розділу є список використаних джерел, а також праці здобувача, в яких висвітлено результати дослідження.

Опрацьована автором джерельна база вирізняється різноманітністю і достатньою структурною повнотою. Вона включає 221 найменування, що є безперечним доказом інформативності дисертаційної роботи. Додатки до дисертації заслуговують на увагу: є вагомими, належно оформлені та повною мірою відповідають завданням дослідження та послідовності викладу дисертаційного матеріалу. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; окреслено комплекс методів дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; охарактеризовано експериментальну базу; представлено відомості про апробацію та впровадження основних результатів дослідження, публікації, структуру й обсяг дисертації. У першому розділі – «Теоретичні основи дослідження проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» – проаналізовано основні етапи розвитку та вдосконалення фахової підготовки майбутніх медичних працівників та стан використання сучасних засобів навчання; уточнено сутність комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер; створено модель формування комунікативної компетентності у майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. У другому розділі – «Організаційно-педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» – обґрунтовано розроблені авторкою педагогічні умови, до яких належать: застосування інформаційного освітнього середовища під час викладання філологічних дисциплін; використання Інтернет-ресурсів, впровадження проектної технології. Також у цьому розділі міститься методичний супровід кожної

педагогічної умови. У третьому розділі – «Експериментальна перевірка організаційно-педагогічних умов використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер» - визначено три етапи експериментальної роботи, критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності, визначено стан сформованості комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційних технологій, наведено аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Найбільш суттєві наукові результати дисертації:

1. Здійснення аналізу проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням сучасних засобів навчання, доведення її актуальності, визначення шляхів вирішення, серед яких є орієнтація фахової підготовки на використання інформаційно-комунікаційних технологій.

2. Дисертанткою систематизовано погляди науковців щодо тлумачення базового поняття дослідження та уточнено, що «під комунікативною компетентністю студентів медичних коледжів (майбутніх медичних сестер) варто розуміти їх здатність користуватися спеціальними знаннями вербального й невербального спілкування, застосовуючи комплекс методів та інструментів взаємодії з іншими людьми, що перебувають у близькому й віддаленому оточенні (пацієнтами, їхніми родичами, колегами, співробітниками), а також володіти технікою низки соціальних ролей з метою отримання та передачі актуальної інформації».

3. Формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер ефективно відбувається у процесі застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Сутнісна характеристика ІОС та розроблений опис принципів реалізації, змістовне і функціональне наповнення структурних

компонентів ІОС медичного коледжу під час навчання професійно орієнтованої української мови доводять, що ІОС є цілісною педагогічною системою міжособистісної взаємодії і особистісної самореалізації всіх суб'єктів освітнього процесу на основі інтеграції структурних компонентів, сприяє поліпшенню якості та ефективності професійної підготовки, збільшенню доступності освіти, здійсненню безперервного процесу соціалізації майбутніх медичних сестер, реалізації їх індивідуальної освітньої траєкторії як основи успішної майбутньої професійної діяльності. Практика майбутніх медичних сестер та їх освітній процес ґрунтується на базі філософського і психолого-педагогічного пацієнтоцентризму та зосереджена, у першу чергу, на професіоналізмі медичних працівників, їх можливості забезпечити ефективну фахову комунікацію. Використання різноманітних ресурсів Інтернету (блогів, пошукових систем, засобів комунікацій, відеохостингу Youtube, сервісів спільної роботи з документами, мережових банків даних тощо), під час вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», що окреслює міжпредметні зв'язки, сприяє розвитку професійних умінь та комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер. Мобільність як студентів, так і викладачів формує успішність кожного з випускників в умовах цифрового та технологізованого соціуму, спроможність до продуктивної співпраці, вирішення завдань, креативний підхід до навчання та дослідницьких діянь тощо. Використання Інтернет-ресурсів у підготовці майбутніх медичних сестер сприяє розвитку мобільності освітнього процесу. Навчальні матеріали стають доступними не тільки в межах навчальної аудиторії, а й з будь-якого місця, де з допомогою мобільних пристроїв чи інших гаджетів можна підключитися до мережі Інтернет.

Метод проєктів є одним із головних методів практико орієнтованого професійного навчання, що дозволяє формувати навички професійної діяльності в умовах, максимально наближених до виробничих. Застосування проєктного навчання для формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер сприяє формуванню в освітньому процесі навичок професійної діяльності і є одним із способів підвищення ефективності освітнього процесу.

4. Проектування і розроблення моделі формування комунікативної компетентності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, яка складається із цільового, змістово-процесуального та результативного блоків, містить компоненти комунікативної компетентності, організаційно-педагогічні умови і засоби діагностики: показники, критерії і рівні сформованості комунікативної компетентності.

5. Позитивна динаміка одержаних результатів, належно оброблених програмою MS Excel методами математичної статистики, дає підстави для висновку, що теоретичні положення і практичні результати дослідження є вагомими та переконливими. Загальні висновки структуровані, повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають з її основних положень. Вважаємо, що мета роботи досягнута і всі поставлені завдання виконано.

Повнота викладу результатів в опублікованих працях. Суттєвими є наукові доробки дисертантки, апробовані на 8 науково-практичних конференціях (міжнародних, всеукраїнських). Основні результати дослідження представлено в 14 опублікованих працях, із них: три статті в наукових фахових виданнях України; одна колективна закордонна монографія; дві статті у збірниках матеріалів закордонних міжнародних конференцій; 6 статей у збірниках всеукраїнських та міжнародних наукових, науково-практичних конференцій; один навчальний посібник; одна методична розробка.

Зміст, обсяг та кількість друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення дисертаційного дослідження Кіржи Надії Василівни, вважаємо за доцільне висловити зауваження та побажання щодо його можливого удосконалення:

1. Серед форм організації освітнього процесу варто було б відобразити не тільки аудиторні й позааудиторні, а й дистанційні.

2. Критерії і показники комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер доцільно було б відобразити у вигляді пов'язаної дискретної структури.

3. В обґрунтуванні ефективності проєктної діяльності доцільно було б проаналізувати можливість організації міжнародних фахових проєктів.

4. У дисертації зустрічаються мовленнєві і стилістичні огріхи.

Висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер і суттєво не впливають на належний науково-теоретичний рівень дисертації Кіржа Надії Василівни.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота «Формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» є самостійним, завершеним, оригінальним дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати в галузі теорії і методики професійної освіти, які в сукупності є суттєвими для теорії і практики формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Кіржа Надія Василівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін

Тернопільського національного медичного

університету імені І.Я. Горбачевського

Заступник декана з кафедральних питань
Тернопільського національного
медичного університету

І. М. Мельничук